
Psykiatrikritisk debattbok

ANMELDELSER

ASLAK SYSE

Professor emeritus og lege, Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo

Ragnfrid Kogstad

Etikk og menneskerettigheter i psykisk helsevern

211 s, tab, ill. Oslo: Abstrakt forlag, 2021. Pris NOK 327

ISBN 978-82-7935-405-5

På noe over 200 sider retter forfatteren, professor Ragnfrid Kogstad, et kritisk søkelys mot store deler av virksomheten i psykisk helsevern. Ikke minst reises en kritikk mot holdninger til pasienter, diagnosesystemer og konkrete diagnoser som «schizofreni». De ses som konstruksjoner som fører til så store skader at de mister legitimitet. Det er rimelig ut fra bokas innledning, oppbygning og innhold å se den som en debattbok der det stilles essensielle spørsmål om selve grunnlaget for fagfeltet. Som forfatteren presiserer i innledningen, er problematiseringen av «kunnskapsgrunnlaget så vel som definisjonsmakt og hegemoniske tankesett særlig viktig. Mye står på spill. Ikke

bare liv og helse, men også menneskers verdighet og muligheten til å beskytte etiske standarder og menneskerettigheter. Dagens kunnskaps- og verdigrunnlag må utfordres.»

Forfatterens utgangspunkt er, som tittelen viser, menneskerettigheter og etikk, men her begrenser hun seg i stor grad til Konvensjonen om rettigheter til mennesker med funksjonsnedsettelser (CRPD). Konvensjonen ble vedtatt av FN i 2006 og ratifisert av Norge i 2013 etter at det først måtte gis ny vergemålslov. Konvensjonen er folkerettslig bindende, men per desember 2021 ikke inkorporert i norsk rett. Dette skjer vel i løpet av få år, idet regjeringen i Hurdalsplattformen har som mål å «inkorporere FNs konvensjon for rettane til personar med nedsett funksjonsevne (CRPD) i norsk lov». Det er utfordrende med et så ensidig fokus på CRPD, idet Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) av 1950, som er den mest sentrale og i praksis den mest effektive konvensjonen gjennom menneskerettsdomstolen i Strasbourg, aksepterer frihetsberøvelse og andre inngrep overfor personer som i konvensjonens forstand er «persons of unsound mind».

Etter et innledningskapittel rettes kritikken mot biologiske forklaringer, psykosebehandling, depresjonsbehandling og kampen om kunnskapen (kapittel 2 til 8). I kapittel 9 med tittelen «Etikk og menneskerettigheter» avgrenses igjen perspektivet til kritikk som er reist mot tvang psykiatrien, ofte med utgangspunkt i tolkninger av bestemte artikler i CRPD. Det står imidlertid lite om etiske utfordringer i dette kapitlet. Selve boktittelen kunne derfor heller vært: *Er psykisk helsevern i strid med menneskerettighetene?*

Et fortrinn ved boka er et interessant og bred litteraturliste som bygger opp om forfatterens grunnleggende skepsis til fagfeltet slik det utøves i praksis. Boka anbefales derfor særlig for interesserte i det kritiske perspektivet forfatteren anlegger.

Publisert: 10. januar 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.21.0803
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 18. februar 2026.